

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

Bököny

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

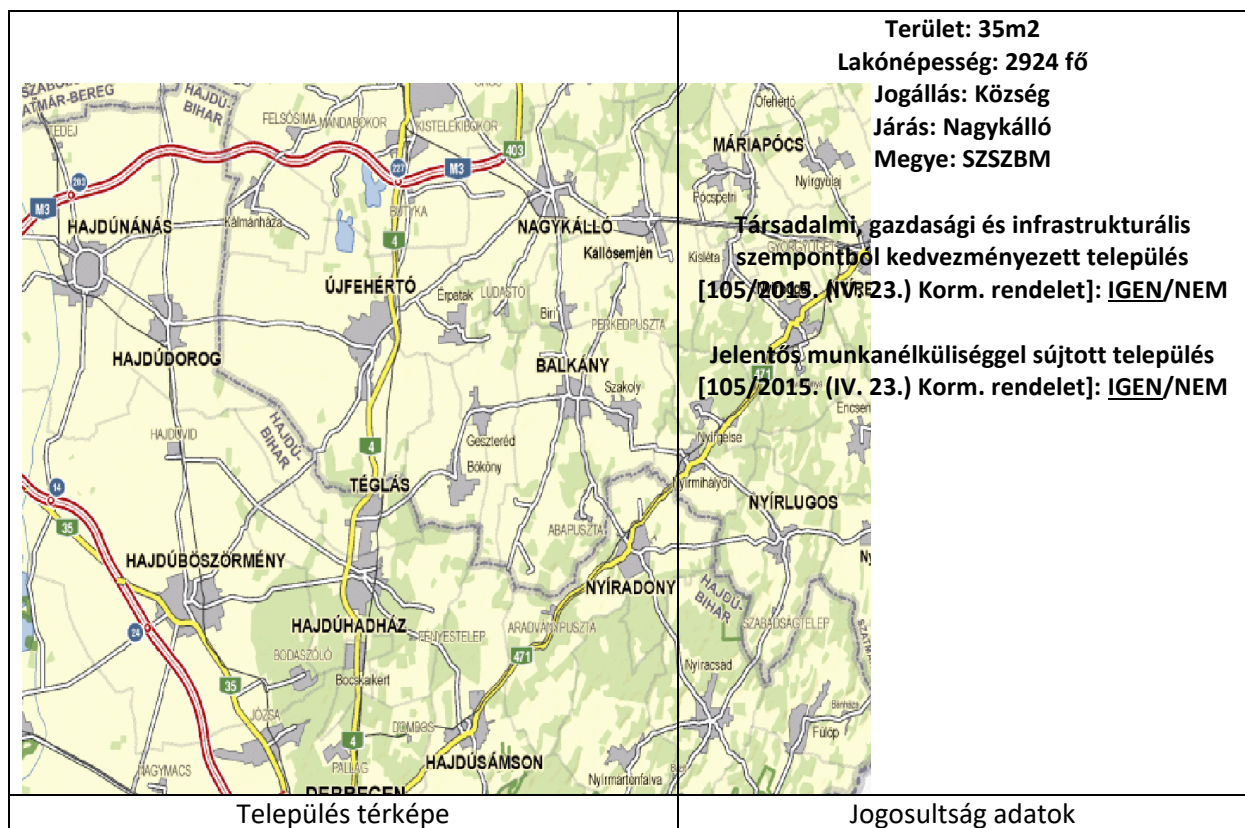
Bököny

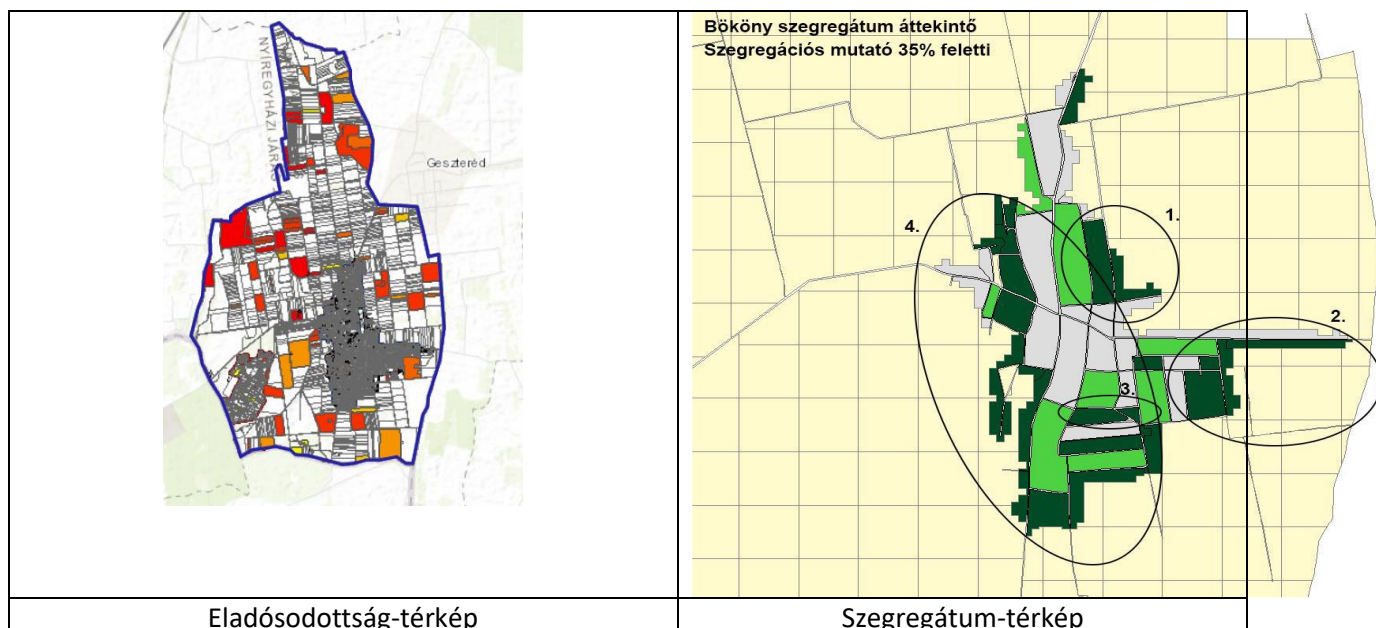
Szabolcs Szatmár Bereg Megye

Nagykállói Járás

Baptista Szeretetszolgálat

Dátum:

<https://www.google.com/maps/@47.5569536,21.6271677,17z?hl=hu>

<https://portal.lechnerkozpont.hu/apps/fete/>

<https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/>

ADATTÁBLA

	KSH adata	HELYI BECSLÉS
Település neve	Bököny	
Megye	Szabolcs Szatmár Bereg	
Járás	Nagykálló	
Programba vonás köre	3	
Szervezet neve	Baptista Szeretetszolgálat	
Lakosságszám (2021)	2906	
Lakosságszám változása 2021/2011 (%)	90%	
15 év alattiak aránya (2021)	17,5%	
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	86%	
60 éves és idősebbek aránya	23%	
60 éves és idősebbek számának változása 2021/2012 (%)	106%	
Lakásszám (2011)	1204	
Üres lakások száma (2011)	89	
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	1114	
Lakásszám a szegregátumban (2011)	377	
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	1114	

Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	749	
Lakások száma (2019)	1205	
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	1130	
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	843	
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	1147	
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	687	
WC nélküli lakások száma (2011)	244	
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	53	
Egy szobára jutó lakó (2021)	0,9	
Egy főre jutó szja alap, ezer Ft (2019)	2 386 148 Ft	
Egy főre jutó szja alap klaszter átlagtól való eltérése, % (2019)	93	
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	2 300 000 Ft	
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	80	
Kiinduló kvóta érték kerekítve	19	

1 A település leírása

1.1 A település pozíciója (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

A település fekvése, távolsága a járásközponttól, megyeszékhelytől, nagyobb munkaerőpiaci központtól, illetve közösségi közlekedés helyzete. Növekvő vagy csökkenő lakosság, el- és bevándorlás mértéke, szegregátumban élők/roma lakosság aránya. Helyi és térségi gazdaság munkaerőfelszívó képessége a célcsoport szempontjából. A településen elérhető szolgáltatások. A célcsoportot érintő, lakhatási és foglalkoztatási szempontból releváns önkormányzati fejlesztések felsorolása az elmúlt időszakban.

Bököny 2021 július elsejével került be a FETE programba a Baptista Szeretetszolgálat működtetésében. HEP-je 2020-ban lett felülvizsgálva, települési diagnózisa 2021-ben lett elkészítve.

1.1.1. Térség pozíciója: távolságok

Bököny a Közép-Nyírségben, Nyíregyházától délre 35 km távolságban található település. A 4-es főút közelsége miatt jól megközelíthető. A község Szabolcs-Szatmár-Bereg megye déli csücskében a nagyállói járásban terül el, közvetlen Hajdú-Bihar megye szomszédságában. Délről és nyugatról Hajdúhadház és Téglás, keleten és északon Érpatak, Újfehértó és Geszteréd községekkel határos.¹

¹ Bököny Esélyegyenlőségi program

1.1.2. Munkaerőpiaci lehetőségek

A térség természetföldrajzi adottságaiból adódóan jellemző a mezőgazdaság a térségben, azon belül is a szántóföldi gazdálkodás. A településhez közeli Tégláson (8 km), Debrecenben (30 km), Nagykállóban (18 km), Nyírbátorban (40 km) illetve Nyíregyházán (35 km) működő gyárak jelentenek még munkalehetőséget, illetve az önkormányzat intézményei, valamint a közmunkaprogram és egyéb pályázati lehetőségek, valamint a településen működő mikro és kisvállalkozások.

Helyi említett munkáltató:

- Hexachem Kft. (tisztítószer gyártás, csomagolás) Kb. 17 fő helyi lakosnak ad munkát.

Öt legnagyobb foglalkoztató a kirendeltség ellátási területén működő foglalkoztató

- Technika Ungaria Kft.-Nagykálló 180 fő
- Kálló Kht.-Nagykálló 172 fő
- Nyír-Gesztum Kft.-Nagykálló 150 fő
- Steel-Building Kft.- Balkány 76 fő
- Kálló fém Kft.- Nagykálló 65 fő

Legnagyobb ingázási célpont, ahová az ellátási területről járnak el dolgozni az emberek:

- Nyíregyháza: LEGO, Hübner-H Kft, Eissmann, Michelin
- Nyírbátor: Coloplast, Rosenberger, MSK
- Téglás: HAJDU Hajdusági Ipari Zrt.
- Debrecen: ipar, kereskedelem, szolgáltatás

Legális és nem legális megélhetési és jövedelemszerzési lehetőségek:

Mezőgazdasági idénymunka, dohánytörés, kapálás, gyümölcszedés, építőipari segéd munkák.²

Az interjúalany becslései szerint kb. 150-200 ember végez helyben idénymunkát. Ezek mezőgazdasági és kerti munkák: dohánytörés és fűzés, paprika, paradicsom, káposzta, dinnye stb. kapálása, szedése. A többiek jellemzően az építőiparban dolgoznak (tetőfedés, építkezésnél segéd munkások). A munkaadójuk biztosítja számukra a közlekedést, általában autóval. Napi bejelentővel vannak bejelentve. Pontos számukról nem tudunk.

1.1.3. Térségi-, helyi szolgáltatások

A Bökönyi Barota Mihály Óvoda és Konyha, Bököny Község Önkormányzatának fenntartása alatt működik. Az óvodai csoportok száma 4, az engedélyezett férőhelyszáma 120 fő. Jelenleg a létszám felett vannak a gyerekek, 121 gyerek jár az oviba. Teljes állású óvodapedagógusok száma 8 fő (mindenki szakképzett), továbbá 4 fő dajka, 3 fő egyéb munkatárs dolgozik az óvodában. Az óvodapedagógusok közül 7 fő a településen lakik. 1 fő gyermekvédelmi felelős, részmunkaidőben dolgozik. A Nyíregyházi Tankerületi Központ fenntartása alatt működik a Bökönyi Barota Mihály Általános Iskola. 1-8 évfolyamig járnak a gyerekek, jelenleg összesen 197 tanulója van. Teljes állásban 16 főt foglalkoztat az iskola, ebből 4 fő helyi. 1 tanítói állás nincs betöltve 2021-ben.

² Település Szociális Diagnózis FETE

Az idősek részére nappali ellátást nyújtó intézmény, valamint bentlakásos intézmény működik a településen az önkormányzat fenntartásában. A nappali ellátást nyújtó intézményben 20 fő veszi igénybe a szolgáltatásokat naponta.

Az önkormányzat biztosítja a településen a házi segítségnyújtást, jelzőrendszeres házi segítségnyújtást, szociális étkeztetést. Egyházi fenntartású népkonyha működik a településen. Szakiskola, szakközépiskola és gimnázium nincs a településen. Legközelebb Biri, Nagykálló, Nyíregyháza, Hajdúhadház, Debrecen településeken érhető el középiskola.

Családsegítő szolgáltatás van a településen, 1 fő családsegítő látja el a feladatokat. Védőnői szolgálat van a településen, két védőnői körzet van, melyet 2 fő heti 40-40 órában lát el

Gyermekorvosi rendelő nincs a településen, a védőnő épületébe jár havi 1 alkalommal a gyermekorvos, tevékenysége az oltások beadására korlátozódik. A gyerekek ellátását a felnőtt háziorvos végzi el. Háziorvos 2 fő van a településen. Gyógypedagógus 1 fő jár a településre rész munkaidőben. Civil szervezet 2021. szeptemberétől van a településen Bököny Fejlődéséért Egyesület néven. Sporttal foglalkozó civil szervezetek vannak a településen.

A Polgármesteri Hivatalban 9 fő főállásban, 1 fő részállásban van jelen a mindennapokban és járul hozzá a település működtetéséhez és fenntartásához. Nemzetiségi önkormányzat nincs a településen, 2021-ben alakult egy Roma Egyesület.³

1.1.4. Közlekedés: fő közösségi közlekedés, járatsűrűség, céges buszjáratok

A helyi autóbuszos közlekedés Debrecen, Nyíregyháza és Nagykálló felé megoldott.

Bököny-Debrecen, munkanapokon 22 járat, 40 perctől 1,5 óráig terjedő menetidővel

Bököny – Nagykálló, munkanapokon 19 járat, 40-50 perc menetidővel

Bököny- Nyíregyháza, munkanapokon 32 járat, 32 perctől 1,5 óráig terjedő menetidővel.

Vasúti közlekedés a közeli településről Téglásról oldható meg Nyíregyháza és Debrecen felé egyaránt

1.1.5. Társadalmi szerkezet: lakosság/romák száma, demográfiai trendek

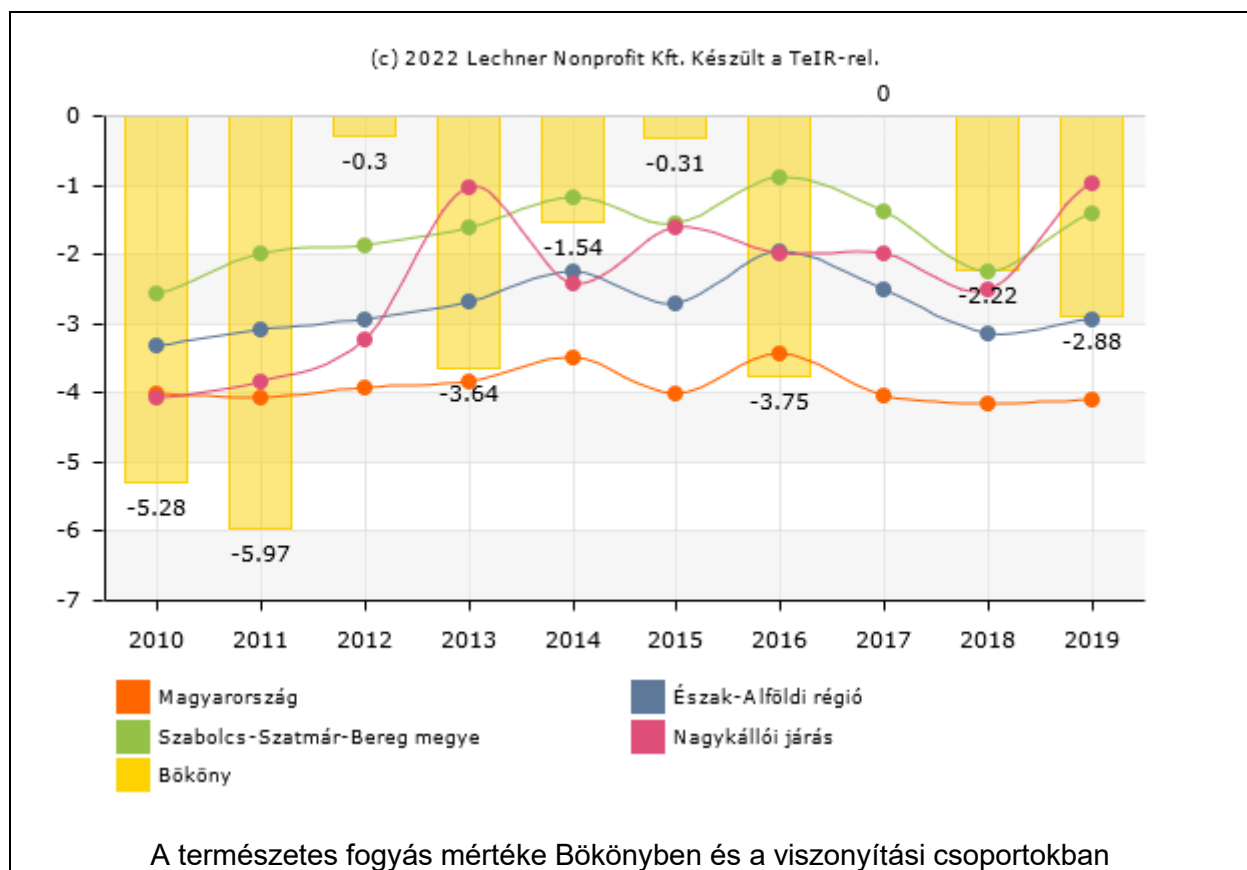
Lakosság (2021)	2906
Lakosság változása 2021/2011 (%)	90%

Bököny lakosságszáma csökkenő, tíz év alatt mintegy 10 százalékkal csökkent. Az elveszületések száma 28-46 gyermek között ingadozik 2010 és 2019 között, amely minden évben alatta marad a halálozások számának (39 és 55 fő között), emiatt a természetes szaporodás értéke negatív; azaz folyamatosan a természetes fogyás jellemző a településre. A TeIR adatokból jól látszik, hogy a települési demográfiai trend a természetes szaporulatot

³ Település Szociális diagnózis FETE

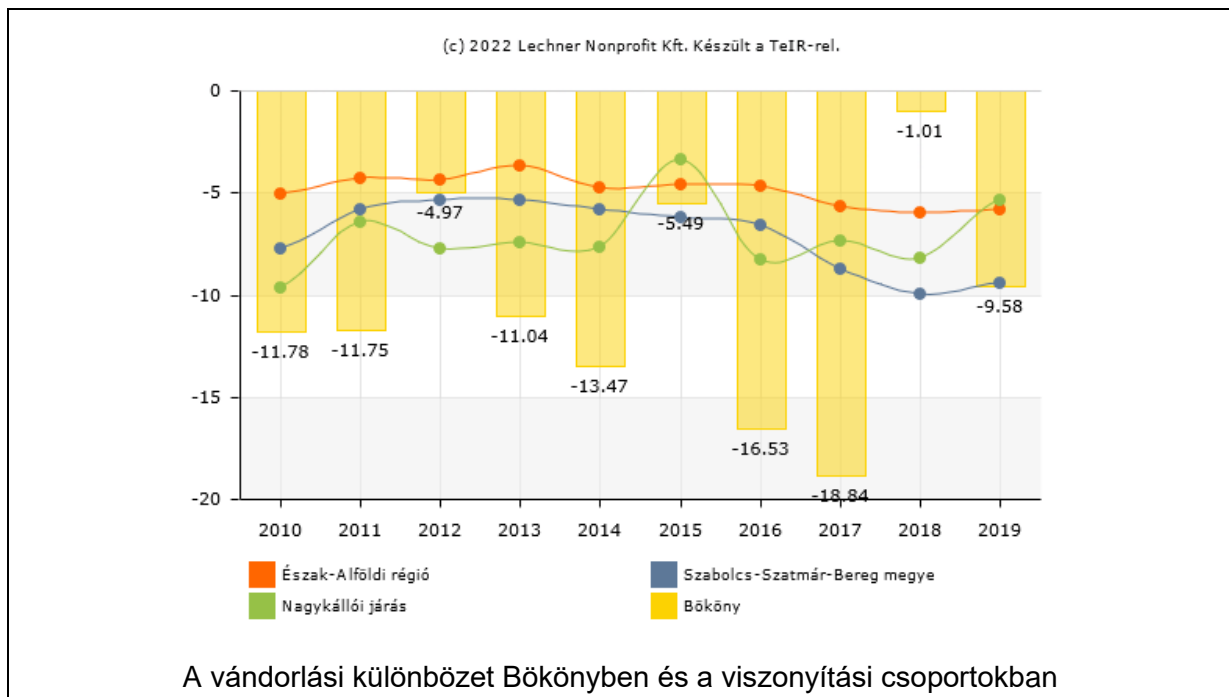
(fogyást) tekintve több évet tekintve lényegesen rosszabb, mint a járás, a megye és a régió trendje.

A települések demográfiai helyzetét kialakító másik népmozgalom a vándorlás (el- és bevándorlás). A vándorlási különbözet az adott közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők és az onnan másik közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számának különbözete ezer lakosra vetítve – e tekintetben Bököny demográfiai állapota még inkább csökkenő trendet mutat, az elvándorlók száma minden vizsgált évben meghaladja a beköltözőkét, ráadásul a negatív különbözet a település esetében nagyobb, mint a járás, a megye, a régió és az ország esetében.

Az interjúalany szerint Bökönyből nagymértékben költöztek el fiatalok, illetve azok, akik nem találtak megfelelő munkát a közelben. Nagy számban dolgoznak Németországban és más külföldi országokban.

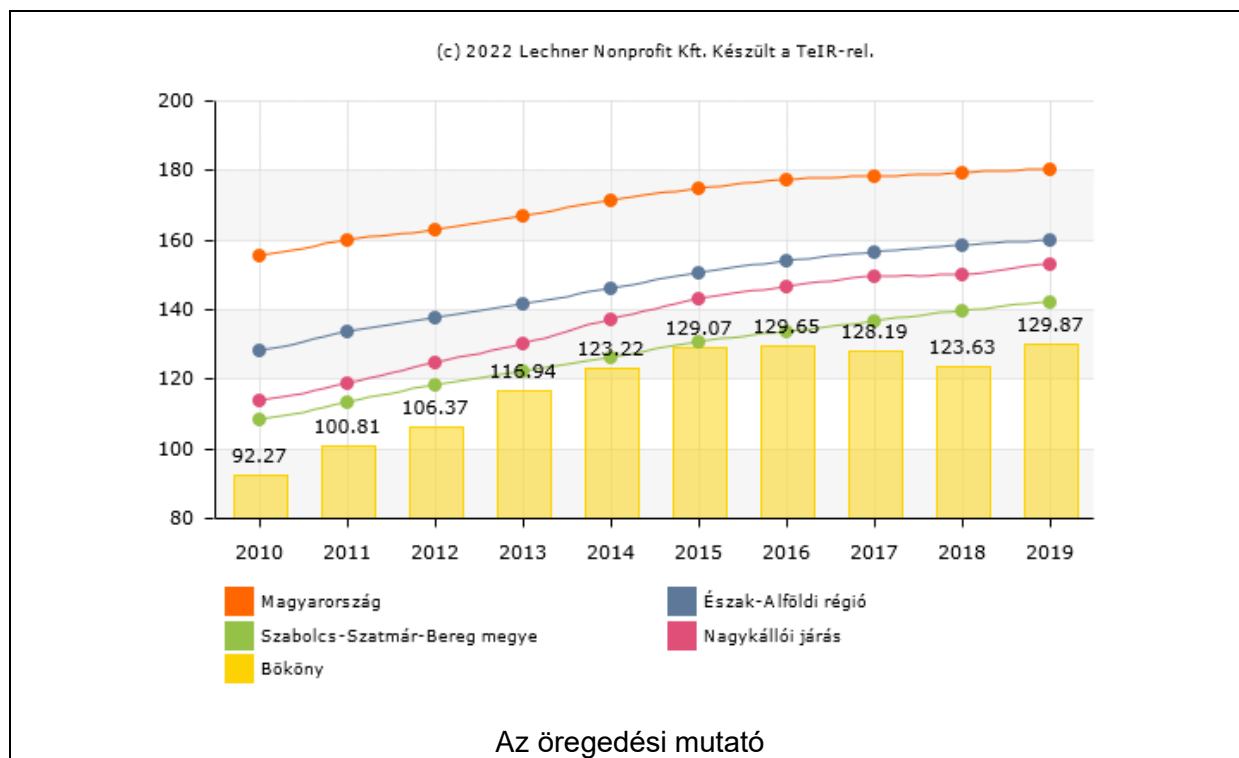
A beköltözők a falusi CSOK adta lehetőségek miatt érkeznek. Hajdúhadháztól és Geszterédre érkezik a legtöbb új lakos. Téglásra, és Balkányba, Nagykovácsiba költözik el a többség, vagy dunántúli városokba.

További negatív demográfiai trendet vetít előre az öregedési mutató (az állandó népességből a 100 0-14 évesre jutó 60-x évesek száma), amely dinamikus emelkedést mutat a vizsgált években, azaz arányában egyre több idős lakos jut a 14 év alattiakra. Ez a dinamikus növekedés megfelel a járási, megyei, regionális és országos trendeknek, sőt, ezen a téren a település helyzete némileg kedvezőbb is, mint a viszonyítási csoportoké (de ez a relatíve kedvezőbb állapot sem fedi el, hogy az öregedési mutató magas, és növekvő dinamikájú).⁴

További fontos jellemző, hogy a miközben a 60 éves és annál idősebb csoport arányában és létszámában is növekszik, a 14 évesek és fiatalabbak nem csak arányukban, de létszámukban is csökkenő súllyal vannak jelen, annak ellenére, hogy a lakosság több mint harmadát a szegregátumban – azaz nagy valószínűséggel mélyszegény körülmények között – élő családok teszik ki, akikre az átlagosnál korábbi gyermekvállalás és összességében nagyobb gyerekszám jellemző. Azaz a szegénység demográfiai nyomása sem kompenzálja a települési demográfiai veszteségeket.

⁴ Itt kell megjegyezni, hogy az öregedési index számításához gyakran a 65 év felettieket veszik számításba – így történt Bököny Esélyegyenlőségi Programjában is –, de a jelenleg a TeIR-ből lekérhető adatok a 60 év felettiekre vonatkoznak, az így kapott öregedési mutató nyilvánvalóan magasabb.

Nem hivatalos becslések szerint a lakosság 31%-a kb. 1000 fő a roma lakos. Rengeteg a vegyes házasság, szinte már meg sem lehet különböztetni a roma lakosokat a nem roma lakosoktól⁵. A roma lakosság aránya nagyjából megfelel a szegregátumban élők arányának, azonban mivel a településen elszórtan is élnek roma családok, feltételezhetjük, hogy a szegregátumok lakossága etnikailag kevert képet mutat.

A településen 450 fő 18 év alatti roma lakosok száma, amely egy **erősen fiatalodó korszerkezet, jelentős népességnövekedést előre jelezve a helyi népesség ezen csoportjában.**

1.1.6. helyi fejlesztések, honlap, széchenyi2020

https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso

Cím	Pályázati azonosító	Elnyert támogatás (Ft)
Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért komplex program	TÁMOP 5.1.3-09/2-2010-0043	173 000 000
Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése projekt keretében: A nappali ellátórendszer infrastrukturális és szakmai feltételeinek minőségi fejlesztése Bököny Községben	TOP-4.2.1-15-SB1	77 003 459

⁵ Forrás: települési szociális diagnózis.

Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programokkal (ESZA): Bökönyi összefogás: Programok, fejlesztő lehetőségek, képzések kerülnek megvalósításra a szegregátumban élők bevonásával	EFOP-1.6.2-16	199 946 000
Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programokkal (ERFA): Bökönyi összefogás: 10 db szociális bérlakás épül, Csillag szolgáltatóház és Csillag szolgáltató pontok kerülnek kialakításra	EFOP-2.4.1-16	194 817 526
Bököny település belterületén út építése, felújítása		111 749 336
Bököny Község Önkormányzat konyhájának korszerűsítése, fejlesztése		29 998 648
Egészségügyi alapellátáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztés, a szolgáltatás minőségének javítása Bököny településen		58 530 096

forrás: honlap, HEP

Az interjú forrásai alapján:

- Önkormányzati Épületek Energetikai Korszerűsítése Bököny községében (100,78 millió forint)
- Bökönyi Összefogás, Európai Uniós Támogatás (194,82 millió forint)
- Nappali Ellátórendszer Infrastrukturális és Szakmai Feltételeinek Minőségi Fejlesztése (77,00 millió forint)
- Egészségügyi Alapellátáshoz Kapcsolódó Infrastrukturális Fejlesztés, a Szolgáltatás Minőségének Javítása Bököny Településen (58.530.096 forint)
- Községi Épület Kialakítása a Sportöltöző Épületének Felújítása Révén Bököny Községben (7.205.400 forint)
- Játsszótér és Kondipark Kialakítása (11 millió forint)
- Orvosi Eszköz 2020, Magyar Falu program (2 482 126 forint)
- EFOP 162.164 Szegregált Helyzet Felszámolása (396. 000.000 forint)
- TOP Belvív Program (80.000.000 forint)
- Piac Program (70.000.000 forint)
- BM Sport Udvar Rekonstrukció (17.000.000 forint)
- Aszfaltozás Útjavítás, Vidékfejlesztési program

A fejezet fő következtetései

Következtetések a település...

...térségi pozíciója tekintetében:

- rossz pozíció: nincsenek helyben munkahelyek és nincsen helyben elegendő

szolgáltatás, és a térségi munkaerőpiac és szolgáltatások nehezen érhetőek el, a közlekedési viszonyok kedvezőtlenek, az útviszonyok rosszak, és a közösségi közlekedés nem megfelelő;

- közepes pozíció: helyben viszonylag elégségesek, illetve a közelben elérhetőek a szolgáltatások, a munkaerőpiac viszont nehezebben érhető el. Ha van is munkahely a közelben, az nem kompatibilis a célcsoport munkavállalási képességeivel;
- **jobb pozíció: a munkaerőpiac viszonylag könnyen elérhető, vannak a közelben megfelelő munkahelyek, illetve jó közlekedési kapcsolatokkal rendelkezik a település és a szolgáltatások is elérhetőek.**

...vegyes társadalmi szerkezetének fenntarthatósága tekintetében:

- gettósodó település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya nő a településen belül, a nem roma háztartások nagy arányban elköltöznek a településről. A települése lakossága jellemzően stagnál vagy nő;
- **billegő település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya egyharmadnál magasabb, de kevesebb, mint a település lakosságának fele. A magasabb státuszú háztartások elköltöznek a településről. A település lakossága jellemzően enyhén csökken;**
- jobb státuszú, vegyes összetételű település: a hátrányos helyzetű, roma népesség aránya alacsonyabb, a nem roma lakosság közül a fiatalok egy része elköltözik a településről. A település lakossága jellemzően csökken.

Összességében megállapítható, hogy **Bököny a jobb térségi pozíciójú** települések közé tartozik, nem csak a teljes lakosság, de a célcsoport szempontjából is releváns munkahelyek nagy számban találhatóak a közeli településeken. **Társadalmi szerkezetét tekintve viszont már inkább megbillent** – már nem billegő, de még nem egyértelműen gettósodó –, amely jól lekövethető nem csak a település romló demográfiai helyzetéből (gyenge megtartóerő, növekvő elvándorlás), de felgyorsuló népességcserére utal az is, hogy az oktatási intézményekbe járó gyermekek arányában a roma óvodások, tanulók a lakosságárányhoz képest jelentősen felülreprezentáltak (az óvodában 80% felett, az iskolában 40-50% körüli gyenge becslés született a vegyesházasságokban született gyermekek besorolásának bizonytalanságára hivatkozva), illetőleg túlnyomó többségük HH és HHH státuszú (az óvodában 70% felett, az iskolában 30% körüli). Bár a vonatkozó demográfiai adatforrásokból és helyi dokumentumokból nem megállapítható egyértelműen, de ezek az adatok arra utalnak, hogy az elvándorlás etnikai szempontból szelektív: a nem roma, középosztálybeli fiatalok és gyermekes családok elvándorlása lehet a jellemző, illetve az a fél-elvándorlás, amikor a család még a településen lakik, de az aktív korúak más településen dolgozva gyermekeiket azon település intézményeibe járatják, akik még kevesebb kötődéssel bírnak Bököny felé (az interjú során viszont elhangzott ezt megerősítő állítás). Ezt a helyzetképet tovább árnyalhatja, hogy jelenleg Magyarországon az ideiglenes lakhely bejelentésének intenzitása gyenge, sokan – főleg a továbbtanuló és pályakezdő fiatalok, illetve az újonnan alapult családok – még a szülői házba vannak bejelentve, ők a statisztikai adatgyűjtés szempontjából nem láthatók tényleges demográfiai státuszuknak megfelelően: azaz az elvándorlási statisztikai mutatók feltehetően alulméri a tényleges értéket.

1.2 A település szerkezetének leírása (fél oldal)

A fejezet tartalma

A település központja és a szegregátumok állapota, a szilárd útburkolattal való ellátottság, közművek rendelkezésre állása, a helyi adottságok alapján hol, melyik településrészen vannak a legkritikusabb (külön: árvizes részek) és a fejleszthető részek. Szegregátumok száma és elhelyezkedése. Van-e a településen elég lakható ingatlan, van-e elég felújítható ingatlan a településen, hogyan alakultak a lakóingatlan adás-vételek az elmúlt években.

1.2.1 Szegregátum, szegregációval veszélyeztetett terület, elhelyezkedése a településen belül

A településen négy szegregátum található.

1. szegregátum (Rózsa Ferenc utca – belterületi határ – Akácos utca – Árpád utca) 69 fő lakik ezen a területen

2. szegregátum (József Attila utca - belterületi határ - Dankó Pista utca - Táncsics Mihály utca - Gábor Áron utca - Vasvári Pál utca – Vörösmarty utca) 223 fő lakik ezen a területen

3. szegregátum (Arany János utca - Sallai utca- Ságvári utca - Ady Endre utca) 70 fő lakik ezen a területen.

4. szegregátum (Makarenkó utca – Bem József utca - Debreceni utca - Ady Endre utca – Béke utca - Honvéd utca - Nyíltutca - Ady Endre utca - Felszabadulás utca - Honvéd utca – belterületi határ - Zalka Máté utca - Damjanich utca – belterületi határ) 752 fő lakik ezen a területen

Az itt élők száma eléri a 1114 főt, többségük közfoglalkoztatottként dolgozik, hátrányos helyzetűek, alacsony iskolázottak. Életkori megoszlás változó, a felnőttek többségében 15-59 évesek 60,9 %-ban, 20,3 % idősebb korosztályba tartozik, míg gyerekek 18,8 %. 377 lakást érint a szegregált terület. A település lakosságának 65,47 %-a él szegregált, vagy szegregációval veszélyeztetett környezetben⁶

Az itt található 200 háztartás ingatlan állapota több esetben egészségre káros, falak penészednek, mivel nem minden helyiséget tudnak felfűteni a téli időszakban. A rossz kályhák állapota miatt sok helyen kormosak a falak – ez egyben súlyos egészségi kockázatot is jelent. A tetőszerkezetek régiek, néhol a vihar már megrongálta azokat. A nyílászárók lazultak, elavultak az idő és a nap tönkretette. Ezek a családok az ingatlan felújítását nem kezdték el mai napig sem, mivel legtöbb asszony otthon háztartásbeli munkát végez, a családfő pedig napszámából, idénymunkából, illetve közmunkából keresi meg a kenyérre valót. A legnagyobb probléma az aluliskolázottság, ami miatt semmi esélyük nincs a munkaerő piacon. A cigány családokban körülbelül 450 gyerek él⁷ – ez azt is jelenti, hogy a szegregátumok lakosságának nagyjából 40 %-a gyermek. **Napjainkban zajlik a szegénység bővített újratermelődése Bökönyben.**

⁶ HEP

⁷ Település Szociális Diagnózis FETE

1.2.2. Település infrastruktúrája

Utak:

A településképet a keskeny – lényegében egysávos –, töredezett aszfaltburkolatú utak határozzák meg, amelyet a térségre jellemző széles, homokos vagy füves szegély határol, amelybe ásott (nem betonvályús) csapadékvíz-elvezető hálózatot mélyítettek. Ezeken az utcákon jellemzően kétoldali járda is található.

A kisebb utcák burkolat nélküliek, folyamatos vízvezető árok és járda nélkül.

Lakások száma (2019)	1204
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	1130
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	843
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	1147
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	687

<https://www.e-epites.hu/e-kozmu>

A lakások csaknem 100 százalékban be vannak kötve – vagy az elvi lehetőség fennáll – a víz és áramhálózatba. A vezetékes gázszolgáltatás a lakások felét éri el.

1.2.3. lakásállomány

A valamivel több, mint 1200 lakás állományának harmada, **393 lakás biztosít elégtelen lakhatási körülményeket** (2017, KSH, HEP). Elégtelen lakhatási körülmények közötti lakások száma az elmúlt időszakban megnövekedett. Egyfelől a lakások komfort fokozatát tekintve (víz, villany, fűtés nincs a lakásban) jelentős a változás (adósság miatti szolgáltatás megszüntetés), másrészt az egy lakásban lakók számát tekintve elégtelenek a körülmények, nincs meg az egy főre jutó minimum lakótér. Hajléktalan nincs a községben.

A településen – a jegyző elmondása szerint (forrás: szociális diagnózis) – életveszélyes ingatlan 3% van, nem életveszélyes, de egészségre káros ingatlan 7%. A település központjától távol eső utcákon található a romos, elhanyagolt, lakatlan épületek és szegregált jellegű lakásállományok. A legtöbb ingatlan kertje nem művelt (az idősebb korosztályoknál az egészségügyi állapotromlás miatt, a fiatalabb korosztályoknál a kiskorú gyerekek miatt nem tudják művelni földjüket, de sokan panaszkodtak a drága vetőmag árakra is). Néhány udvaron jellemző a nem használt tárgyak felhalmozása. Az ingatlanok jellemzően körbe vannak kerítve.

Az önkormányzat 10 bérlakással rendelkezik a Komplex Telep Program révén, melyből 9 jó állapotú, lakhatásra teljes mértékben alkalmas. Egy bérlakás felújításra szorul, elégtelen életkörülményeket biztosít.

Következtetés a településre jellemző területi szegregáció jellegének és mértékének tekintetében:

- az egész település szegregátum;
- a településen belül a szegregált részek a település nagyobb részét teszik ki;
- **településen belül a szegregált részek a település jelentős hányadát, de kevesebb mint felét teszik ki;**
- településen belül csak kisebb szegregált részek vannak;
- a szegregátum a fő településtesttől távolabb, elkülönült településrészként helyezkedik el;
- nincs szegregált rész a településen.

1.3 Lakhatással kapcsolatos fejlesztések (fél oldal)

A fejezet tartalma

A településen történt lakhatással kapcsolatos fejlesztések, amelyeket az elmúlt 10-15 évben valósítottak meg, külön hangsúllyal a 2014-2021 uniós programozási időszak EFOP telepprogramjára, esetleg az előző időszak TÁMOP telepprogramjára. A megvalósított programok eredményei (új, felújított lakások, bérlakások elosztásának módszere: milyen célcsoportoknak, milyen kiválasztással). A lakhatási körülmények javítását célzó szoft programokkal kapcsolatos vélemények feltárása is szükséges.

1.3.1. Helyi lakhatási szegénység enyhítését célzó fejlesztések

EFOP- EFOP-1.6.2-16 azonosítószámú projekt valósul meg a településen. Ez a korábbi „Komplex telep program Bökönyben” elnevezésű projekt (TÁMOP) folytatása, aminek keretében a település központjában megépült egy Csillagpont, és a település két szegregátumában egy-egy Csillag Ház (ezek egyike lett a végleges Jelenlét Pont). A program keretén belül 10 szociális bérlakást adtak át.

Ezek a bérlakások az átadáskor azon a dolgozók számára voltak igénybe vehetők, akik az önkormányzat alkalmazásában álltak. A meglévő lakások közül két lakásban lakik olyan család, akik jelenleg nem állnak az önkormányzat alkalmazásában.

A fejezet fő következtetései

A fejezet célja, hogy feltárja a lakhatási szegénység enyhítését célzó fejlesztésekkel kapcsolatos tapasztalatokat elsősorban a település vezetés oldaláról, mivel ezek a tapasztalatok alapvetően meghatározhatják, hogy az önkormányzat hogyan áll hozzá a jövőbeli hasonló célú fejlesztésekhez. Fontos lehet rávilágítani arra, hogy a pozitív vagy negatív tapasztalatok mögött milyen okok állhattak.

A szegregált élethelyzetek felszámolására irányuló pályázatból a településen 10 db bérlakás került kialakításra, melyben mindegyikben élnek. Azok a roma lakosok költözhettek be, akik munkában álltak, vállalták a ház rezszi költségeit. Prioritást élveztek azok a családok, ahol több kisgyermek élt együtt egy szobában a szülőkkel. A tapasztalatok szerint a kiválasztás megfelelő volt, nem jelentkezik fizetési nehézség. Ezek a fejlesztések nem okoztak konfliktus a helyiek körében, így látja a település vezetése.

A polgármester elmondása szerint legalább 20 lakásra lenne még szükség. Szeretné, hogy ha egy esetleges új programban a családok kiválasztása az önkormányzattal együtt történne. A bérlakások feltételeit is (munkahely, jövedelem, bérleti díj stb.) az önkormányzati bérlakásokhoz hasonlóan szeretné, ha kialakítanák. A nem megfelelő állapotú ingatlanban élőket lehetne beköltöztetni bérlakásba, illetve a túlzásúfoltságot is megoldaná valamelyest.

A település őshonosnak számító lakosságrésze előregedőben. A jellemzően roma fiatalok és a gyerekek a polgármester értékelése szerint nem akarnak tanulni, fejlődni, nincs előttük

megfelelő példa. A helyi szakemberek, intézményi dolgozók mindent megtesznek, hogy a település fejlődése folyamatos és fenntartható legyen. A közintézmények állapota megfelelő, a település vezetése igyekszik jól használni a forrásokat a község megújítására, fejlesztésére (lásd a sikeres pályázatok listáját, és a megszerzett forrásokat).

1.4 Az önkormányzat perspektívája és szerepvállalási készsége a programban (fél oldal)

A fejezet tartalma

Együtműködő, nem együtműködő, mennyire támogatja a településen belüli mobilizációt (szegregátumból kifelé, ha releváns) illetve a településről történő kifelé mobilizáció blokkolásához fűződik-e valamilyen érdeke? (pl. gyerekszám csökkenése a helyi intézmények működése miatt kockázatos, településüzemeltetéshez kapcsolódó közmunka, egyéb függőségi rendszerek)

1.4.1. Önkormányzat hozzáállása

- fete: jó a kapcsolat.
- bérlakásállomány fejlesztés: a település vezetése elkötelezett, van már megvalósított programja, amellyel kapcsolatban pozitívak a tapasztalatai. Jellemző, hogy ezek a bérlakások nem a szegregátumok területén kerültek kialakításra, hanem elszórtan a faluban. A polgármester még 20 új ingatlan bevonását is el tudná képzelni. Véleménye, miszerint mit gondol, hol lenne megfelelő ez a fejlesztés: „A település bármely részén jól mutatna egy felújított, korszerűsített lakás”.

A fejezet fő következtetései

Következtetések az önkormányzat együttműködési készségét illetően:

- a bérlakásfejlesztéseket az önkormányzat alapvetően elutasítja;
- a bérlakásfejlesztésekkel szemben erős fenntartásai vannak (mivel eredendően konfliktusforrást lát benne), de ha kontrollálhatja, hogy hol és kik számára valósul meg, illetve a település egésze számára is látja az előnyét, akkor esetleg érdekeltté tehető benne;
- **a bérlakásfejlesztéseket támogatja, a lakáskörülmények javításának és a településfejlesztésnek az eszközét látja benne.**

2 A lakosság helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Foglalkoztatottság és jövedelmek szintje a célcsoport tekintetében: milyen típusú munkákat végeznek (közfoglalkoztatottság, alkalmi/idegymunkák, hetelés, stb.), milyen jövedelemért, ezekben körülbelül hány fő érintett. Legfőbb szociális problémák (élethelyzetek, devianciák, eladósodottság, uzsora, perspektívák, mely szolgáltatásokhoz nem férnek hozzá, nem megfelelő minőségű szolgáltatások). Családok szociális helyzetük szerinti besorolása.

2.1 Foglalkoztatottság

2.1.1. Közfoglalkoztatás

Hosszabb időtartamú és járási start közfoglalkoztatás: 115 fő. 2017-ről 2018-ra csökkent a bevtak száma 80 %-kal.

Rövidebb idejű (1-4 hónap, napi maximum 4 órás) közfoglalkoztatás nincs a településen. Hosszabb idejű (2-12 hónap, napi 6-8 órás) közfoglalkoztatás van. Mintaprogram támogatása nincs.

A közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszámát az alábbi táblázat mutatja (2013 és 2022 között, ez utóbbi évben értelemszerűen csak az első három hónapra).

	2013. év	2014. év	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év	2020. év	2021. év	2022 01 - 3. hó
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	31	79	55	105	95	57	47	45	41	58
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	5	10	15	29	20	15	10	8	8	5
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	56	59	169	167	122	96	80	71	65	40
-- Mezőgazdaság	-	18	21	48	30	28	27	25	23	7
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	-	-	15	17	15	14	12	11	11	11
-- Szociális jellegű program	56	41	134	103	78	54	41	34	31	22
-- Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-- Magas hozzáadott értékű program	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mindösszesen	92	147	239	301	238	168	137	124	114	104
Közfoglalkoztatási mutató	4,19%	6,78%	11,24%	14,37%	11,58%	8,42%	7,01%	6,35%	5,97%	5,42%
Ellátásban nem részesülő álláskereső száma zárónapon	265	243	219	193	166	142	181	214	171	174
Álláskeresői ellátásban részesülő álláskereső száma	18	24	32	29	37	44	41	48	48	43

zárónapon										
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	117	98	122	77	53	58	53	50	57	59
Regisztrált álláskeresők száma zárónapon	400	365	373	299	257	244	275	312	276	276
-- Ebből tartós álláskereső	107	67	66	79	64	47	60	76	100	92
Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	18,26%	16,78%	17,56%	14,28%	12,51%	12,22%	14,01%	15,96%	14,45%	14,47%
Munkavállalási korú (15-64 éves) népesség száma	2 190	2 173	2 125	2 091	2 053	1 996	1 961	1 955	1 910	1 910

Az adatokból leolvasható, hogy a közfoglalkoztatottak száma és aránya már rövid távon jelentősen csökkent (harmadára), ezzel párhuzamosan az álláskeresők száma és aránya növekedett (harmadával). **Megállapítható, hogy Bökönyben a közfoglalkoztatás volumene úgy csökkent, hogy nem sikerült elérni az elsődleges célját, a munkaerőpiaci mobilizációt, és akik kiszorultak ebből a foglalkoztatási formából, azok jellemzően visszatértek a munkátlanság világába. Ez a folyamat egy olyan időszakban zajlott le, amikor a nyílt munkaerőpiacon jelentős munkaerő-szükséglet jelentkezett, emelkedtek a bérek és az egyéb juttatások is, a nagyobb foglalkoztatók rendszerbe állítottak több buszjáratot stb. A kedvező folyamatok azonban érintetlenül hagyták Bököny település hátrányos helyzetű lakosságának zömét. Ez valószínűsíthetően az adósságcsapda szélesre nyílásával lehet összefüggésben, amely ellenérdekelté teszi az áldozatokat abban, hogy a nyílt munkaerőpiacon vállaljanak munkát.**

2.1.2. Elsődleges munkaerőpiaci helyzet

Jellemző a helyi és térségi fő foglalkoztatók jelenléte Bököny munkaerőpiacán, az aktív korúak jellemzően itt dolgoznak. Az SZJA alapot képező jövedelemmel rendelkezők száz állandó lakosra vetített száma 2016 óta fokozatosan csökken, 2019-ben 44,16. Ez összefüggést mutat az elöregedő helyi társadalommal, de a négy év alatt bekövetkezett közel 4 százalékpontos csökkenés hátterében egyéb jellemzők is állhatnak – a szintén csökkenő számú és arányú regisztrált álláskeresők adataiból következtetve a regisztrálatlan munkanélküliség sejthető meg emögött (a regisztrálatlan munkanélküli nem feltétlenül jövedelem nélküli, viszont egyértelmű, hogy amennyiben van jövedelme, úgy az a fekete-foglalkoztatásból, vagy deviáns forrásokból származik).

Az egy lakosra jutó összes nettó jövedelem (665 ezer Ft) éppen a fele a magyarországi adatnak 2019-ben.

A községet az átlagosnál nagyobb mértékben sújtja a munkanélküliség. A nyilvántartott álláskeresők száma 2012-ben 466 fő volt, 2019-ben 290 fő – emellett regisztrálatlan álláskeresők is találhatóak az aktív korúak között. A regisztrált és regisztrálatlan lakosság többsége szakképzetlen, de 8 általános iskolai végzettsége legalább nagy részének meg van. Szakképzetlenségük miatt azonban szinte lehetetlen a megfelelő munkaerőpiaci pozicionálás, a nyílt munkaerőpiacon való elhelyezkedés. Számukra a megoldás a területileg illetékes munkaügyi központtal együttműködve a szakképzés, a felnőttoktatás, valamint a

közmunka-program, illetve a helyi vállalkozásokat tájékoztatva vállalkozói fórumokon a pályázati lehetőségekről új munkahelyek létrehozásának támogatása.

Az európai uniós projekteknél különös figyelmet fordítanak arra, hogy olyan projekteket adjanak be, amelyek az iskolázottság növelését további szakmák megszerzését eredményezik. 2014-ben motorfűrész kezelő tanfolyamon 10 fő, segédgátló tanfolyamon 5 fő, hulladékgyűjtés tanfolyamon 8 fő, takarító képzésen 15 fő, mezőgazdasági munkás képzésen 15 fő, kiscgépező képzésen 15 fő, alapképzetencia képzésben 20 fő vett részt. 2015-ben parkgondozó képzésben részesült 10 fő, konyhai kiségitő képzésben 10 fő, motoros fűrész kezelő képzésben 10 fő, mezőgazdasági munkás képzésben 10 fő. 2016-ban betonozó segéd képzésben 17 fő, mezőgazdasági munkás képzésben 17 fő vett részt. GINOP-6.1.2 Digitális szakadék csökkentése program keretében 15 fő 50 év feletti részesült számítógépes tanfolyami oktatásban. 2017-ben Település karbantartó képzésen 20 fő, kiskerti növénytermesztő képzésben 17 fő, GINOP-6.1.2 Digitális szakadék csökkentése programban 45 fő, KKV képzésben 15 fő vett részt. A létszámok nagyságát és a képzési portfólió széles spektrumát összevetve a munkanélküliséggel és a közfoglalkoztatással az mondható el, hogy nem teljesült maradéktalanul az önkormányzat szándéka (a foglalkoztatottság-foglalkoztathatóság növelése a képzések által), érdemben nem befolyásolta a nyílt munkaerőpiaci helyzetet.

2.2 Elérhető szociális és egészségügyi szolgáltatások

Az állandó népességben belül a 0-é éves gyermekek száma 127 fő, a 3-14 éveseké 525 fő, a 15-17 éveseké 110 fő, mindösszesen 862 fő (2017). Bár a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma jelentősen csökkent (2012-ben 540 fő, 2017-ben 330 fő), még így is a gyermekek 38 %-a él olyan körülmények között, hogy a szülők nem képesek megfelelő módon biztosítani gyermekeik ellátását a saját jövedelmükből.

2.2.1. Védőnői szolgálat

A településen 2012 óta 1 védőnő dolgozik. A jogszabály szerint a védőnő maximum 250 gyereket láthat el. Az egy főre jutó gyermekek számában is látható a születések csökkenése, 2013-ban 52%-kal kevesebb gyermek született, amely a következő években fokozaton növekszik. A 2012-es bázis évhez képest még mindig 42%-as kevesebb gyermek született, majd lassú növekedés tapasztalható, azután ismételt csökkenés.

2.2.2. Családsegítő és gyermekjóléti szolgálat

A szolgálathoz területileg csak Bököny tartozik. Heti 40 órában dolgozik a családsegítő. Munkáját egyedül végzi. Leginkább életviteli problémákkal keresik meg, 2020 évben 222 család. Sok a szegény család, élelmiszert és ruhát szeretnének kérni.

- veszélyeztetett helyzetű gyerek 28 főt
- védelemben vett gyerek 6 fő
- hátrányos helyzetű gyerek 83 fő
- halmozottan hátrányos helyzetű 98 fő

A családsegítő elmondása szerint kb. 30 problémás család él a településen. Ezekben a családokban a felnőttek jellemzően nem dolgoznak, nincs pénzük élelmiszerre sem, ellenben nagyobb számú gyermeket nevelnek.

Gyermekétkeztetés a településen elérhető, ahogy nyári gyermekétkeztetés is, bár ez utóbbi is jelentős csökkenést mutat (2012: 450 fő, 2017: 236 fő).

2.2.3. Egészségügyi szolgáltatás

Házi gyermekorvosi rendelés nem működik Bökönyben, az egészségügyi ellátást is a felnőtt háziorvos látja el. A gyermekorvos havonta egyszer, az oltások beadása miatt érkezik a településre.

2.3 Szociális problémák:

- uzsora,

Uzsora a faluban még mindig jelen van, de ezt a tényt nem lehet bizonyítani, mivel nem vallják be.⁸

- eladósodottság,

Adósságcsapdába sok rászoruló család esett. A helyi kisboltban többen hitelre vásárolnak. A Provident-kölcsönöket nagyon sokan felvették, és súlyos kamatokkal kényszerülnek visszafizetni, számos ügy már végrehajtó cégekhez tartozik. A közszolgáltatások díjának ki nem fizetése is adósságcsapdát generál, emellett a villany-víz kikötése is rombolja a lakhatási körülményeket. Az adósságok miatt az emberek vagy nem mennek el dolgozni, vagy csak feketemunkát vállalnak.⁹

- prostitúció,

A településen nincs jelen a prostitúció.

- droghasználat,

A kábítószer fogyasztás a szociális diagnózis szerint csak kis mértékben fordul elő. Ugyanakkor leírják, hogy a „droghasználók a főtéren lézengenek kábult állapotban”¹⁰, ami viszont a drog nagyobb elterjedtségére utal.

- családon belüli erőszak

Az önkormányzatnak nincs adata és tudomása ilyen esetekről. Amennyiben előfordul, az a családon belül marad, sem a rendőrség, sem a családsegítő szolgálat nem szerez róla tudomást.¹¹

A fejezet következtetései

⁸ Települési Szociális Diagnózis FETE

⁹ Települési Szociális Diagnózis FETE

¹⁰ Települési Szociális Diagnózis FETE

¹¹ HEP

Családtípus	Családok száma
<u>Teljes nyomorban élő családok:</u> hosszabb távon is intenzív segítségre szoruló, alapvetően nincs munkaképes tagja a családnak, a család súlyos problémákkal küzd, tartós betegség/szenvedély-/mentális betegség jelen van. Teljes nyomorban élő család, akár magasfokú eladósodottság is jellemzi a családot. Ha van gyermek a családban, szülői kompetencia súlyosabb hiánya jelenik meg.	5
<u>Minimális öfenntartó képességgel rendelkező családok:</u> megélhetési gondokkal küzdő család, de van olyan tagja, aki valamilyen szintű munkát végez, akár alkalmi/idénymunkát, akár közfoglalkoztatásban vesz részt. A gyerekekről alapvetően gondoskodnak. Fejleszhető a család munkaerőpiaci részvétele.	60
<u>Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok:</u> viszonylag rendszeres munkával és jövedelemmel rendelkező család, ami nem feltétlenül jelent bejelentett munkából származik. Kiegyensúlyozottabb, rendszeres életvitellel rendelkeznek. Gyermeknevelési kompetenciáik viszonylag jók. Munkaerőpiaci részvétel fejlesztésére itt is szükség lehet.	50

3 A lakásállomány helyzete (1-1,5 oldal)

A fejezet tartalma

Épületek állapota, az életveszélyes, illetve kritikus állapotú házak számossága, aránya a településen, illetve a szegregátum(ok)ban. Tulajdonviszonyok elsősorban a segítségre szoruló családok körében (legális tulajdonviszonyok, mennyire jellemző albérlet, uzsora bérlet, szívésségi lakáshasználat), ezek mértékének becslése. Lakossűrűségi viszonyok vizsgálata (a statisztikai adatok és a valós helyzet összevetése). Üres ingatlanok, illetve megvásárolható ingatlanok (ház, telek) száma (kapcsolódóan az üres ingatlanok tulajdonosi viszonyai, tehermentesek-e, ténylegesen megvásárolhatók-e).

3.1 Közműszolgáltatásba bekapcsolt lakások

Lakások száma (2019)	1204
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	1130
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	843
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	1147
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	687

A fenti adatok nem feltétlenül felelnek meg az adott szolgáltatás tényleges elérhetősége követelményének, ugyanis ahogy korábban is rögzítésre került a lakhatási diagnózisban, magas azon lakások aránya – és ezek kiemelten a szegregátumokban koncentrálódnak –, ahol a közműszolgáltatások fizikailag elérhetőek lennének ugyan, de a felhalmozott tartozások miatt a szolgáltatás kikötésre került.

Következtetésképpen kiemelendő, hogy a közösségi bérlakásprogram célcsoportja körében:

- rossz a jövedelemszerző képesség
- nem megfelelő a közszolgáltatások fenntartásának (számlák kifizetésének) képessége
- jellemző a közszolgáltatás-hiányos lakhatási körülmény, amelyet a lakás fizikai állapotának elhanyagolása (tetőzet, nyílászárók) is kísér.

Ebből következően **a közösségi bérlakásprogramon alapuló lakhatás megfizethetősége jelenleg nem, illetve csak korlátozottan biztosított a célcsoport körében.**

3.2 Rendezetlen tulajdonviszonyok

A településen élő háztartások száma 2021. január 1-jei adat szerint 1150 háztartás. A háztartások tulajdon jogviszonya általában rendezett, de találhatóak a faluban olyan ingatlanok is, amik már végrehajtás alá kerültek. Ezeknek a családoknak a lakáshelyzete a jövőre nézve veszélybe van. Az elhanyagolt lakatlan ingatlanok is főleg a fent említett

probléma miatt állnak üresen. Vannak olyan családok is, akik albérletbe laknak az ingatlanba, vagy havi rendszerességgel törlesztik a lakás árát.¹²

Jogcím nélkül becsülten a rászorulókat egy tizede lakik az ingatlanban.

3.3 Szívességi lakáshasználat

A szegényebb családok 10-20 százalékát érinti ez a jelenség.

3.4 Lakások túlszűfolttsága

A diagnózis elején található összefoglaló adattábla szerint az egy szobára jutó lakó (2021-ben) 0,9 fő volt. Ez az átlagos adat akkor sem alkalmas a célcsoportra vonatkozóan a zsűfolttság megállapítására, amennyiben valid, hiszen az erősen előregedő településen sok olyan ingatlan van, amelyet már csak egy idős pár, vagy egy megözvegyült idős ember lakja. Továbbá a tipikus falusi portán akár két ingatlan is található, mert a „kádár-kocka” vagy a későbbi, modernebb lakóépület felhúzásakor meghagyták a régi házat nyárikonyhának, azaz nem csak lakatlan szobák, de akár egy lakott „helyrajzi számon” álló teljesen lakatlan épülettel is találkozhatunk. Ezzel szemben a szegregátumban, és a célcsoport körében a több generációs együttélések, kis alapterületű, kis szobaszámú lakások jellemzőek, ennek érdekében ezt a mutatót kifejezetten a helyi szociális munkások észlelésére, becslésére szükséges alapozni.

A célcsoport körében tehát a lakások túlszűfolttsága megfigyelhető, kb. a 10%-uk él túlszűfolt házakban. Nagyjából 45 m²-en él 6-8 ember. Itt a házak állapota, tisztasága nem megfelelő. A helyi szakemberek körükben 3 családot ismernek, akik a jövedelmük, akaratuk, igyekezetük alapján talán képessé tehetők arra, hogy fizessenek lakbért.

3.5 Eladó ingatlanok száma

A fejezet célja, fő következtetései

Lakástípusok (a lakott lakások tekintetében):	Lakások száma
életveszélyes házak	4
jelenleg nem életveszélyes, de kritikus állapotú házak, amelyeket nem érdemes felújítani	15
nem életveszélyes, de rossz állapotú házak, amelyek felújítással még egy időre lakhatóvá tehetők (kb. 10 év),	11
jobb állagú házak, amiket érdemes modernizálni	8

¹² Település Szociális Diagnózis FETE

4 A lakhatási beavatkozási terv

4.1 A lakhatási szegénység fő problémái (1 oldal)

A fejezet tartalma

Legfőbb lakhatási problémák és azok statisztikai adatok és becslések alapján való nagyságrendjének összegzése a szegregációt, a közmű ellátottságot (közmű elérhetősége, közműszolgáltatásokból kikapcsolt lakások), a lakásállomány javítását, a tulajdonviszonyok rendezetlenségét, az eladósodottság problémáit is érintve.

4.1.1. A település pozíciója, a népesség számára és összetételére vonatkozó trendek:

A település erősen sújtott a végzettséget szerzett fiatalok elvándorlásától, és a helyben élő romák népességszámának dinamikus növekedésétől. Bár a környékbeli munkáltatók sok munkavállalót felszívnak, ez a hatás nem éri el a képzetlen, adósságcsapdában vergődő családokat, akik nagy számban élnek Bökönyben.

4.1.2. A szegregáció foka és jellege, a településen belül milyen mobilizációs folyamatok voltak, ehhez a lakhatási programok hogyan járultak hozzá:

Több szegregátum található a településen, amely úton van afelé, hogy teljesen szegregálódjon. A folyamat megkezdődött, és valószínűleg fel fog gyorsulni.

Az önkormányzat tesz a folyamat ellen, és pozitívak a tapasztalatai, de a volumen nem elegendő, hogy megfordítsa a trendeket.

4.1.3. A közművek elérhetőségének és tényleges használatának mértéke a településen, illetve a szegregátumokban:

Az alapvető közművek elérhetőek, de a teljes lakosság harmadát kitevő romák körében az eladósodottság olyan mértékű, hogy többeket érintenek a kikötések.

4.1.4. A jellemző lakhatási jogcímek települési szinten és külön a szegregátumokban: saját tulajdonú, magánbérleti (különös tekintettel a szerződés nélküli és uzsora bérletekre), önkormányzati bérleti jogviszonyban élő családok, illetve a szívességi lakáshasználók köre:

Jelen van a jogcím nélküliség, a szívességi lakáshasználat is. Ezek összességében a szegénységben élők mintegy harmadát érinthetik.

Sokan élnek magánbérletben (30%), ezekben átlagosan 25-30 ezret fizetnek, minőségük többnyire elfogadható. Az önkormányzati bérlakásokért 12 ezer forintot fizetnek havonta.

4.1.5. A túlzsúfoltság problémájának mértéke:

A célcsoport körében tehát a lakások túlzsúfoltsága megfigyelhető, kb. a 10%-uk él túlzsúfolt házakban. Nagyjából 45 m²-en él 6-8 ember.

4.1.6. Az eladósodottság mértéke a célcsoport családjainak körében:

- lakhatási költségek: jelen van
- különböző hitelfelvételek: jelen van
- magánszemélyektől felvett kölcsönök: jelen van
- uzsorában érintett családok körének nagyságrendje: jelen van, de nem ismert a nagyságrend
- teljesen eladósodott (adósságcsapdában) lévő családok nagyságrendje: kérdés, hogy mit jelent a „teljesen eladósodott”, de az biztos, hogy az adósságcsapda minimálisan 50-60 fő nyílt munkaerőpiaci elhelyezkedését gátolja (a letiltások miatt).

4.1.7. A lakóépületek fizikai állagával kapcsolatos problémák megjelenésének mértéke: életveszélyes és kritikus állapotban lévő lakóépületek nagyságrendje.

Életveszélyes állapotban 4, kritikus állapotban 15 ingatlan van a helyi szakemberek véleménye szerint.

4.1.8. Eladó ingatlanok nagyságrendje a településen, mennyi ingatlanvétel történt és van folyamatban a FETE program számára

Kevés – 3-5 db – eladó ingatlan található a településen, azok is felújításra szorulnak.

Család-lakáshelyzet mátrix: elsősorban a segítségre szoruló családokra koncentrálva

Családtípusok Lakástípusok	Teljes nyomorban élő családok	Minimális önfenntartási képességgel rendelkező családok	Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok	Adott lakástípusban a család helyzete szerint beazonosított családok száma összesen	Az adott lakástípusba tartozó családok száma összesen
azonnali életveszélyt jelentő lakás	*			4	
rossz lakásállag, még nem életveszély, de nem érdemes rajta semmit csinálni				15	
nagyon rossz állagú, de valami felújítással még egy ideig lakhatóvá tehető (5-10 év)				11	

olyan lakás, amit érdemes felújítani, modernizálni				8	
Adott családtípusban a lakhatási helyzet szerint beazonosított családok száma összesen	5	60	50		
Az adott családtípusba tartozó családok száma összesen					

*** A mátrixhoz részletező információval nem rendelkezünk. A helyi szakemberek megtudták becsülni, hogy a családok, illetve a lakások milyen szubjektív kategóriákba sorolhatók, de arra nem vállalkoztak, hogy ez a két szubjektív kategorizálást egymáshoz képest is megbecsüljék. Természetesen joggal feltételezhető, hogy az életveszélyes házakban élnek a teljes nyomorban élőknek kategorizáltak, és a kritikus állapotú házakban minimális öfenntartási képességűnek jellemzett családokat találunk, ám a diagnózis és beavatkozási terv készítői nem érzik jogosultnak magukat arra, hogy ezt a feltételezést a mátrixban rögzítsék.**

4.2 Fő beavatkozási irányok kijelölése és prioritizálási szintek leírása (2 oldal)

A fejezet a feltárt problémák mentén megfogalmazza a lakhatási szegénységet enyhítő beavatkozások körét és a szükségletek alapján mutatkozó nagyságrendjét függetlenül attól, hogy jelenleg melyik beavatkozáshoz milyen szintű forrás áll rendelkezésre. A beavatkozások tehát diagnózis alapúak és nem csak az RRF által lehetővé tett intézkedésekre koncentrálnak, hanem mindazokra, amelyek a helyi szükségletfeltárás alapján elengedhetetlennek mutatkoznak a lakhatási problémák csökkentése érdekében. A beavatkozások kialakításánál érvényesíteni kell a beavatkozások egymásra épülésének szemléletét, tehát meg kell fogalmazni azokat a szoft programokat is, melyek a megalapozzák a lakhatás fizikai körülményeit javító beruházásokat.

4.2.1. Adósságkezelés elindítása

Jelenleg már elindult az adósságkezelési szolgáltatás. Volumenének jelentős fokozása szükséges a továbblépéshez.

4.2.2. Háztartásgazdálkodást, pénzbeosztás tudatosságát javító programok, melyek megalapozzák a magasabb szintű lakhatási költségek rendszeres fizetését.

A Jelenlét program munkájába integrálva van, és célzott lehetőségek is megfogalmazódnak a rendszerben (Hitel-S program). Ezek kibővítése határozottan támogatná a célok elérését.

4.2.3. Tulajdonviszonyok rendezése:

A rendezetlen tulajdonviszonyokról elég jó információkkal rendelkezünk, ezek rendezése alapvető feladat lesz.

4.2.4. Magántulajdonú lakások felújításának segítésére kialakított program

Ebben a FETE partnere az önkormányzatnak, de a kapacitások jelenleg alulmúlják a szükségleteket.

4.2.5. Krízislakás létrehozása

Amennyiben a helyi szakemberek biztosítani tudják a valódi krízislakhatást – átmenetiség és rövid távon biztosított, megfelelő kigondozás –, úgy ilyen ingatlan létesítése indokolt. A jelenlegi problémahalmaz mellett azonban valószínűsíthető, hogy a beköltöző család évekre benne ragadna, és kedvező árú, tartós bérlakásként használná azt.

4.2.6. Bérlakásfejlesztés jobb minőségű lakhatási lehetőségek létrehozása érdekében az RRF program keretében.

Kérdéses, hogy a település jelen állapotában milyen módon lehetne hatékonyan megvalósítani a bérlakásállomány fejlesztését. Az nyilvánvalóan látszik, hogy szükséges lenne, nagyobb számú ingatlanban is lehetne gondolkodni. Az is pozitívum, hogy a jelenleg is rendszerben lévő bérlakásokkal kapcsolatban kedvezőek a tapasztalatok. Megfontolandó viszont a biztonságos önfenntartásra képtelen családok nagy száma miatt a képessé tevés

lehetőségeinek realitása. Ellenérv lehet a település gettósodása, amelynek jelei már látszanak a demográfiai mutatókban, és az erre legérzékenyebb, fiatalabb korosztály megváltozott attitűdjeiben.

4.3 Bérletfejlesztés beavatkozási terve (3-4 oldal)

Ez a fejezet már „csak” a bérletfejlesztési programra fókuszál és annak nagyságrendjének, céljainak és célcsoportjainak, illetve javasolt megoldási modelljének konkretizálását szolgálja. A fejlesztések nagyságrendjét a feltárt szükségletekből kiindulva kell meghatározni. A szükséglet alapján meghatározott fejlesztések nagyságrendjét a Kézikönyvben meghatározott szempontok szerint lehet korrigálni.

4.3.1. A bérletfejlesztés nagyságrendjét módosító tényezők a települési diagnózis alapján, mutatókkal

	Bérletfejlesztés nagyságrendjét növelő irányba ható tényezők	Bérletfejlesztés nagyságrendjét csökkentő irányba ható tényezők	
település közlekedési összeköttetései	amennyiben az összeköttetések erősek , a munkahelyekre ingázást lehetővé teszik, és az elingázás távolsága életszerű	amennyiben az összeköttetések gyengék és költségesek , mind a közúti, mind a közösségi közlekedési viszonylatban, a munkahelyekre ingázást nem teszik lehetővé	(1) elingázók relatív aránya a helyben foglalkoztathatókhoz képest (2) ingázás napi távolsága és ráfordított idő
helyi gazdaság fejlesztését szolgáló beruházások megléte	amennyiben foglalkoztatás bővülését szolgálja az addig csak közmunkában keresők köréhez képest	amennyiben nem módosul érdemben a csak közmunkában elhelyezhető aktív korúak aránya	(1) az ezekben a beruházásokban létrejött munkahelyek aránya (2) beruházások hozzájárulása a közmunkában foglalkoztatottak csökkenéséhez
helyben elérhető eladó és felújítható ingatlanok köre	amennyiben az elérhető lakások gazdaságosan felújíthatók a helyi lakáspiaci viszonyok között	amennyiben kevés vagy nincs elérhető és / vagy gazdaságosan felújítható lakás a helyi lakáspiaci viszonyok között	(1) megvásárolható és felújítható lakások száma (a települési kvótához képest)
közműinfrastruktúra	amennyiben a terület közművesített és az adott ingatlan esetén rendelkezésre áll a rácsatlakozási lehetőség	amennyiben a vízi-közmű hálózatra való rácsatlakozás nem lehetséges , új építés esetén pedig nem elérhető a csatornahálózat	(1) vízi-közműhálózat kiépítettsége a településen a potenciálisan fejleszthető településrészen, telken
megvásárlandó ingatlanok tulajdonviszonyai	amennyiben tiszta vagy alacsony költséggel tisztázhatók a jogviszonyok	terhelt és sok tulajdonos által birtokolt ingatlanok	(1) TAKARNET adatok
uzsora	főképp a lakhatási helyzetekben lecsapódó kevés uzsora	a településen elterjedt uzsora, szerteágazó függőségi helyzetek	(1) helyben informálisan bérbeadott lakások aránya (2) kiterjedt uzsorával foglalkozó családok jelenléte
iskola, szociális szolgáltatások elérhetősége	a helyben elérhető szolgáltatások köre a gyermekes, munkaképes korú szülővel rendelkező családok jóllétét szolgálja	a gyermekes, munkaképes korú szülővel rendelkező családok jóllétéhez szükséges szolgáltatások hiányoznak	(1) óvodai férőhelyek száma (2) iskolai férőhelyek száma (3) betöltött háziorvosi / gyerekorvosi praxis
szegregátumok relatív mérete a településen	kis szegregátum(ok), a településközpont nem szegregátum	egységesen hanyatló, többségében nyomorúságos élethelyzetek a	(1) szegregátum lakosságának relatív mérete és növekedése a település

		telepeken, növekedő mértékben	egészének lakosságához képest
--	--	-------------------------------	-------------------------------

4.3.2. A bérlakásfejlesztés településhatárokon kívülre történő mobilizálási céljának nagyságrendjét módosító tényezők a települési diagnózis alapján, mutatókkal

	Mobilizálás nagyságrendjét növelő irányba ható tényezők	Mobilizálás nagyságrendjét csökkentő irányba ható tényezők	
településvezetés érdekelt a lakosság megtartásában	amennyiben nincs minőségi szolgáltatást nyújtó intézmény	amennyiben a köznevelési intézmény minőségi szolgáltatást nyújt	(1) szabad férőhelyek aránya (2) jobb módúak elhordják a gyermeküket
konfliktusok a küldő és befogadó települések között (családi szint)	amennyiben kiegyensúlyozott a viszony	adott településről érkezőkkel szemben nagyok az előítéletek	(1) bevett költözési irányok a településről
ellenállás a fogadó településeken a roma családok ellen	amennyiben alacsony az előítéletesség	amennyiben erős az elutasítás és a diszkrimináció	(1) az adott településre átköltözők tapasztalata (2) visszaáramlás konfliktusok miatt
szegregátumok potenciális áthelyeződése a fogadó településen	amennyiben az átköltözések nem hoznak létre gócpontot , nem nő számottevően a szegregáció	a fogadó területen magas és jelentősen nő a hátrányos helyzetű lakosság aránya a településhez képest	(1) telepek / szegregátumok mérete és méretének alakulása a fogadó településen
van-e a közelben térségi növekedési centrum	amennyiben át lehet költözni a helyi növekedési centrumba	amennyiben nincs ilyen centrum és messzebb nehéz mobilizálni a családokat	(1) járásközpont vagy funkcionális településcsoport foglalkoztatási helyzetének alakulása (2) távolabbi centrumokban a költözés nem jellemző a településről
a családok egymás segítő kapcsolatrendszerétől való függőség	amennyiben az informális támogató hálózat életben tartása mellett tud költözni, vagy nincs szükség folyamatos támogatásra az élet minden területén	amennyiben csak az informális támogató hálózat életben tartása és folyamatos szociális támogatás mellett boldogul a család	(1) családsegítésbe (nem) bevont családok köre és állapota
céltelepülés árszínvonala	amennyiben a céltelepülési lakások gazdaságosabban újíthatók fel a célterületi lakáspiaci viszonyokhoz képest	amennyiben megfizethetetlen az árkülönbség	(1) megvásárolható és felújítható lakások száma (2) árkülönbség mértéke

4.3.3. A bérlakásfejlesztések alapvetően három típusú modellt követhetnek a családok mobilizációja szempontjából:

A ténylegesen megvalósítható bérlakásfejlesztések megbecslése:

1. Krízislakások biztosítása:

A jelenlegi információk alapján valószínűsíthető a krízislakás iránti nagyobb szükséglet. Ugyanakkor a településen élő nehéz helyzetű családok kifejezetten magas aránya arra utal, krízishelyzet esetén az érintett családok benne ragadnának a rendszerben.

Erős és megalapozott szociális munka keretében érdemes lehet 1 db rövid távú lakhatási lehetőséget krízislakás létesítésével biztosítani.

2. Bérlakásfejlesztések

A településen már 10 bérlakás áll rendszerben, kedvező tapasztalatokkal. További 10-20 bérlakás is elképzelhető lenne, viszont – ahogy fentebb részleteztük – alaposan fel kell térképezni ennek hatását, és megfelelő válaszokat kell kidolgozni arra, hogy a gettósodás körülményei közepette (amennyiben helyesek a sejtések, hogy ez a folyamat beindult) ne legyen diszfunkcionális a helyi bérlakásrendszer.

3. Más településre való mobilizáció

Kizárólag abban az esetben lehet értelme, ha a mobilis embereket, családokat megfelelően felkészítik a nyílt munkaerőpiacon való tartós megkapaszkodásra, és a jó színvonalú életre. A nyomort és a munkaerőpiacról való kiilleszkedést nem szabad exportálni.

Bérlakás beavatkozások tervezését segítő mátrix: igények és lehetőségek szerint kialakítható megoldás típusok

	Településen belül meglévő lakás	Új lakásépítés településen	Mobilizáció (településen kívüli lakás)	Összesen
Lakottan veszi meg a program a család lakását és felújítja (a család benne marad)	3			3
Üres lakást vesz a program				
A létrehozott bérlakásba olyan család költözik, akinek a megszűnt a lakhatása (lebontják, kilakoltatták)	1	1	0	2
Túlzsúfolt lakásból szétköltöző család költözik be	5	1	0	6

Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, de a program nem veszi meg a lakást	0	0	0	0
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, és a program megveszi a megüresedett lakást	1	0	0	1
Összesen	10	2	0	12

4.4 Opcionális kiegészítő fejezet

Amennyiben a beavatkozási terv megvalósításában fontos további szervezeti együttműködés, vagy olyan, kifejezetten a településre jellemző kockázatok társulnak hozzá, amelyeket a fenti tematikus fejezetekben nem lehetett körbejárni azt ebben a kiegészítő fejezetben lehet megtenni.